

Uhusiano-tiedote 1/ 2014

Uhusiano on uuden kynnyksellä

Uhusianon puheenjohtajana aloitti tammikuussa 2014 tansanialainen, Suomessa asuva Emma Simon Palonen. Pääkirjoitus sivu 2

Yhdeksänvuotinen yhteinen projekti kansalaisjärjestöjen kapasiteetin parantamisesta UNGO:n kanssa on loppunut ja projektin suuri saavutus Informaatio- ja resurssikeskus on luovutettu UNGO:lle. Tiedotteen artikkeleissa selvitetään tarkemmin hankkeen evaluaatiota ja luovuttamisprosessia.

Oona Timonen: Yhdeksän vuoden yhteinen taival – UNGO:n ja Uhusianon hankkeen evaluointi, sivu 3

Luovutussopimuksen allekirjoitus UNGO:n toimistossa. Vasemmalta Pia Mäkelä, UNGO:n sihteeri Dastan Mziwanda ja Matti Cantell. Oikealla puoliksi selin Elisabeth Lymo .

Pia Mäkelä, Uhusianon nykyinen varapuheenjohtaja: *Asante sana na kila la heri* – Kiitos paljon ja kaikkea hyvää, sivu 5

Katti Ka-Batembo - kylttimaalarista kampanjasarjakuvan konkariksi

Leif Packalen, Maailman sarjakuvat ry:n puheenjohtaja, kertoo Katti Ka-Batembosta ja sarjakuvan käytöstä Tansaniassa, sivu 8

Yksityiskohta sarjakuvasta, joka kertoo lasten sairastumisesta, ja modernin lääketieteen ylivoimasta verrattuna uskomushoitoihin (1996).

Turvakoti Tansanian naisille

Tämä maa, jossa ihmiset elävät erilaisten vastakohtaisuuksien keskellä, jaksaa aivan suvereenisti aina vain viehättää. Liikenne, joka on kaoottista, sujuu kuitenkin, kokoukset alkavat ja päättyvät vaikka alku viivästyy, ihmiset saavat lähes aina ruokansa jostakin – aika pulskia jo ollaan. Viime aikojen kutkuttavin näkymä oli pitkä sohva poikittain moottoripyörän tarakalla. Miehellä kännykkä korvalla ja iloinen, huoleton ilme kasvoilla, toinen käsi ohjaustangossa. Tykkäsin näkymästä. Huolettomuus viehätti, samalla lailla kuin jonkin vaarallisen urheilulajin seuraaminen.

Irja Aro-Heinilä, teologian tohtori ja Kimbilio-turvakodin vapaaehtoistyöntekijä, kertoo turvakodista Tansanian naisille, sivu 10. Kirjoitus Kolmen naisen kertomukset, sivu 13

Hanke – matka ja päämäärä

Jenna Kettunen, kansalaisyhteiskunnan asiantuntija, Kepan Tansanian maatoimisto, sivu 15

”Ei pelkästään ilmastoitua kehityspoliittista pyrittelyä” – räväkkä seminaari ihmisoikeuksista ja Tansanian perustuslaista

Matti Cantell, Uhusianon sihteeri, kertoo Tansaniassa pidetyistä seminaareista, sivu 16

Uhusiano ry

jäsenmaksu ja hallitus 2014, sivu 20

Editorial

Africans in diaspora - a great resource

I have lived in Finland for almost fifteen years and been involved with the development of Tanzania for exactly seven years now. I have done this through Finnish and international NGOs in different duties and responsibilities.

When I first heard of Uhusiano, in 2008, I got attracted to the project "Capacity building of small NGOs in the Morogoro region". I told myself that I am one of those perfect persons to add that "little but important value" to work in this NGO. The value that a Tanzanian living in Finland can add to partnerships between the two countries is unique and precious. This value is important to the partnerships that Finland has with Tanzanian organizations and companies.

African diaspora's role in the development of Africa is very important. Many of us left home or were raised abroad for various reasons. However, even after fifteen years most of us remain so connected to our homelands.

I came to Finland for studies, I spent ten years studying here and fortunately I graduated from all the schools. I decided to stay here due to family ties. However, I decided long ago to maintain relationships with Tanzania, either through regular visits and/or development cooperation. My aim is to go even further by seeking deeper relationships with my homeland. I know for sure that I do possess that "added value" that these relationships need and I am ready to dig deeper to continue fitting myself into the system and contribute to Tanzanian development as much as possible.

My main aim is to build a soft bridge between Tanzania and Finland. The two countries are very far from each other and their cultures so different. For relationships to run smoothly and be very successful there is a need for people familiar with both countries and their cultures.

In the past 10 years, the world has witnessed a sudden explosion of technology, social media and new models for change. This has resulted in more contributions from the diaspora particularly around long term development and advocacy. I understand that issues concerning Africa's current situation, its development and needs must be told by those that are in Africa first, but African diaspora will help facilitating these stories. We do add a deeper layer to Africa's story and we are assets.

Tanzanians living in Finland can play a significant role in Tanzanian development. We can support the work and bring the "added value". There are many educated and smart Tanzanians all around Finland. The value that we can add when we are fully engaged needs to be recognized more and taken seriously. I think the most important thing is to develop a road map for engaging

Tanzanians in Finland much more in Tanzanian development. There needs to be a strategy to enable, engage and empower us so that we can best add the necessary value.

Emma Simon Palonen

Uhusiano's chairperson

Edited by Traute Stude

Pääkirjoitus

Diasporassa asuvat – suuri voimavara

Olen asunut Suomessa melkein viisitoista vuotta ja ollut mukana kehitysyhteistyössä tarkalleen seitsemän vuotta tätä kirjoitettaessa. Olen tehnyt tätä yötä useissa suomalaisissa ja kansainvälisissä kansalaisjärjestöissä ja hoitanut niissä monenlaisia velvollisuuksia ja tehtäviä.

Kun kuulin ensimmäisen kerran Uhusianosta vuonna 2008, minua erityisesti kiehtoi Uhusianon projekti Morogoron läänin pienten kansalaisjärjestöjen kapasiteetin parantamiseksi. Tunsin, että minä olen yksi niistä ihmisistä, joille luontuisi pienen, mutta tärkeän "lisäarvon" tuominen tähän kansalaisjärjestöön. Tämä lisä olisi sitä, että Suomessa asuva tansanialainen voisi lisätä kumppanuuden muotoja ja menestymistä. Se olisi ainutlaatuisia ja arvokasta monien muidenkin Tansaniassa toimivien järjestöjen ja yhtiöiden kanssa.

Diasporassa asuvien tansanialaisten rooli on hyvin tärkeä Tansanian kehitykselle. Monet meistä ovat jättäneet kotimaansa monista eri syistä, muun muassa koulutuksen hankkimiseksi ulkomailta. Kuitenkin suurin osa meistä on jatkuvasti yhteydessä kotimaahansa.

Tulin Suomeen opiskelemaan, kuten suuri prosenttiosuus tansanialaisista. Olen opiskellut monta vuotta ja olen suorittanut tutkintoni. Perhesyistä päätin jäädä Suomeen. Aikoja sitten päätin ylläpitää suhteitani Tansaniaan kaikin tavoin säännöllisten vierailujen ja kehitysyhteistyöprojektien avulla. Tarkoitukseni on

mennä pidemmälle, saada aikaan syvemmät suhteet kotimaahani suomalaisten ja tansanialaisten suhteiden avulla. Tunnen lujasti, että minulla on tuota ”lisäarvoa”, jota suhteet näiden kahden maan välillä tarvitsevat. Aion kaivautua syvemmälle ja jatkaa tutustumista systeemiin, edistämään ja kehittämään niin paljon kuin mahdollista kotimaani Tansanian kehitystä.

Tarkoitukseni on rakentaa pehmeä silta Tansanian ja Suomen välille. Nämä maat ovat kaukana toisistaan ja niiden kulttuurit ovat kovin erilaiset. Jotta monimuotoinen kumppanuus ja suhteet kehittyisivät pehmeästi ja niissä saavutettaisiin hyvä menestys, tarvitaan ihmisiä jotka ovat hyvin perillä kummastakin maasta ja kummastakin kulttuurista.

Viimeksi kuluneena kymmenenä vuotena maailmassa on koettu teknologian, sosiaalisen median ja uusien toimintatapojen äkillinen räjähdys. Siitä on johtunut diaporassa asuvien ihmisten merkityksen kasvaminen. Ymmärrän että Afrikan nykyistä tilannetta, maanosan kehittymistä ja tarpeita koskevissa asioista pitää ensimmäisenä keskustella afrikkalaisten kanssa, mutta diasporassa asuvat afrikkalaiset voivat auttaa näiden kertomusten käsittelemisessä. Meidän pitää saada aikaan syvempiä tasoja Afrikan tarinaan, niissä me autamme.

Työparin yhteistyö toimi hyvin ja valmis raportti julkaistiin viime vuoden marraskuussa.

Suomessa asuvilla tansanialaisilla voi olla merkittävä rooli Tansanian kehittämisessä. Voimme tehdä työtä ja tuoda ”lisäarvoa”. Eri puolilla Suomea on paljon hyvin koulutettuja tansanialaisia. Se lisäarvo, jonka voimme antaa, kun olemme kunnolla toiminnassa mukana, se pitää tunnistaa paremmin kuin nyt, ja tarpeet pitää ottaa vakavasti.

Mielestäni tärkein asia on suunnitella toimintatapa, jonka avulla Suomessa asuvat tansanialaiset saadaan paremmin mukaan Tansanian kehittämiseen. Tarpeet strategian luomiseen tekevät mahdolliseksi sitoutumisen ja antavat voimia meille, niin että voimme parhaalla tavalla tuoda tarpeellista arvoa.

Emma Palonen

Uhusianon puheenjohtaja
(suomennos Traute Stude)

Yhdeksän vuoden yhteinen taival – UNGO:n ja Uhusianon hankkeen evaluointi

Uhusianon ja UNGO:n yhdessä toteuttama hanke *Kansalaisjärjestöjen kapasiteetin vahvistaminen Morogoron alueella* kävi yhdeksän vuoden aikana läpi monia vaiheita. Viimeisimpään vaiheeseen kuului loppuevaluatio, joka toteutettiin Morogorossa syyskuun ja marraskuun välillä vuonna 2013.

Evaluatiopari Wulystan Mtega ja Oona Timonen suunnittelivat evaluaation aikataulun budjetiteineen Uhusianon ja UNGO:n laatiman toimeksiannon pohjalta.

Evaluatioprosessi sisälsi lukuisia ryhmä- ja yksilöhaastatteluja, paneutumista hankkeen aikana tehtyihin dokumentteihin, havainnointia, keskusteluita, sähköistä kirjeenvaihtoa sekä kyselylomakkeen täyttämistä, joka lähetettiin entisille ja nykyisillä hankeaktiiveille Suomessa ja Tansaniassa.

Olennaista evaluaatiossa oli UNGO:n alueverkostoihin tehdyt vierailut ja siellä toteutetut ryhmähaastattelut. Lähestymistapa evaluaatioon oli ennen kaikkea kvalitatiivinen.

Yhteisen hankkeen evaluaation tavoite oli arvioida, mitä hanke oli saavuttanut vuosina 2004–2013, kuinka tehokkaasti resurssit oli hankkeessa käytetty ja mitä oppeja evaluaatiolla voitiin kerätä tulevaisuuden varalle.

Evaluatio ja sen loppuraportti pohjautuvat ulkoministeriön periaatteiden mukaisesti suosituksiin, joiden lähtökohtana oli ministeriön suositusten mukaisesti arvioida hankkeen merkityksellisyttä, tehokkuutta, vaikuttavuutta ja kestävyyttä sekä yhteensopivuutta ulkoministeriön kehityspolitiikan poikkileikkaavien teemojen kanssa.

Miksi evaluaatioita tarvitaan?

Kehitysyhteistyöhankkeiden arviointi on tärkeää niiden vastuullisuuden vuoksi. Vastuuvollisuus ulottuu ennen kaikkea hyödynsääjiin ja rahoittajiin, mutta myös kaikkiin tavalla tai toisella hankkeelle panoksensa antaneisiin.

Toinen tärkeä syy, miksi evaluointeja tehdään, on oppiminen. Kehitysyhteistyö, jossa monen eri toimijan intressit, kulttuurit, tavat ja käytännöt kohtaavat, ei missään nimessä ole helppoa eikä yksinkertaista. Siksi hyvien ja toimivien käytäntöjen ja toisaalta ei-kovin-hyvin toimineiden käytäntöjen puolueeton arviointi on oleellista, jotta ei toistettaisi samoja virheitä tulevaisuudessa. Oppiminen edellyttää myös, että evaluointiraportit eivät jää hyllyihin pölyyntymään, vaan että niitä hyödynnetään aktiivisesti tulevaisuuden toiminnan suunnittelussa.

Haastatteluissa ja kyselyissä saadut vastaukset eivät useinkaan ole yksiselitteisiä, kun mukana on monia intressejä. Evaluoitavien hankkeiden tulokset eivät aina ole helposti todennettavissa tai erotettavissa muista tekijöistä. Jos hankkeen tavoite on vahvistaa alueen järjestöjen kapasiteettia, kuinka esimerkiksi todentaa, että jonkin jäsenjärjestön vahvistunut kapasiteetti on juuri tämän hankkeen ansiota. Entä kuinka minimoida hyvin tai huonosti toimivien ihmishuhteiden vaikutus haastatteluvastauksiin?

Eri menetelmiä yhdistämällä evaluaatioilla voidaan kuitenkin saada varsin luotettava kuva siitä, kuinka hanke on edennyt kohti tavoitteitaan.

Tavoitteena vahvistunut kansalaisyhteiskunta – verkostoituminen ja resurssikeskus

UNGO:n ja Uhusianon yhteisen hankkeen päätavoite oli vahvistaa tansanialaista kansalaisyhteiskuntaa ja kansalaisjärjestöjen työtä Morogoron alueella. Vahvistuneella kansalaisyhteiskunnalla oletettiin olevan vaikutusta myös köyhyyden vähentämiseen.

Hanke pyrki lisäämään yhteistyötä, verkottumista ja tiedon jakoa eri hyödynsaajien välillä Tansaniassa, Suomessa ja näiden maiden välillä. Merkittävä osa hankkeen toimintaa oli Morogoron alueen kansalaisjärjestöjä palvelevan resurssikeskuksen perustaminen ja toiminta.

Evaluaation tulokset

Evaluaation tulokset osoittavat, että yhdeksän vuoden aikana hanke ehti kohdata monia haasteita matkalla kohti tavoitteitaan. Useimmista haasteista kuitenkin myös selvittiin ja tärkeimmissä tavoitteissaan hankkeen voidaan katsoa onnistuneen. Hankkeen yleinen saavutus on, että se on osaltaan mahdollistanut kansalaisaktiivisuuden Morogoron alueella.

Hankkeen aikana perustettiin Informaatio- ja resurssikeskus Morogoron keskustaan ja alueverkostot Morogoron läänin aluekeskuksiin Morogoron maaseutualueelle, Kilosaan ja Ulangaan, jotka ovat hyvin tärkeitä keskuksia tiedon jakamisessa kaupungin ulkopuolelle.

Informaation jakaminen ja verkottuminen eri kansalaisjärjestöjen välillä on hankkeen ansiosta helpottunut. Kansalaisjärjestöt Morogoron alueella ovat vahvistuneet ja järjestöjen edustajat ovat hankkineet uusia hankehallinnon taitoja kirjanpidossa, hankesuunnittelussa sekä varainhankinnassa.

UNGO itse on tänä päivänä hyvin erilainen kattojärjestö kuin yhdeksän vuotta sitten, kun hanke aloitettiin. UNGO:n kapasiteetti, jäsenten määrä sekä tunnettavuus ovat kasvaneet, mikä oli yksi hankkeen tavoitteista. Hankkeen eri hyödynsaajilla, niin ungolaisilla kuin pienten jäsenjärjestöjen edustajillakin on nykyään enemmän ymmärrystä järjestöistä ja taitotietoa hallita ja johtaa niitä. Myös yleinen tietoisuus kansalaisyhteiskuntaa koskevista tärkeistä aiheista on kasvanut.

Voidaankin sanoa, että näiden saavutusten johdosta *Kansalaisjärjestöjen kapasiteetin vahvistaminen Morogoron alueella* -hanke on omalta osaltaan vaikuttanut muutoksen mahdollisuuteen Tansaniassa, vaikka tämän yksittäisen hankkeen vaikutukset suurin, pitkän ajan kuluessa tapahtuviin muutoksiin, kuten köyhyyden vähentämiseen, on vaikea määrittää.

Oikealta: Oona Timonen (Uhusiano) ja Wulystan Mtega (UNGO) haastattelevat alueverkoston väkeä Matombossa.

Hanke kohtasi myös monia haasteita ja monet suunnitellut vaikutukset jäivät toteutumatta. Heikko yhteydenpito ja tiedonvälitys, sitoutuneisuuden puute, epäpätevyys ja henkilökunnan vaihtuvuus sekä viivästykset ja rahalliset haasteet, ovat rajoittaneet joidenkin tulosten saavuttamista. Toisinaan myös rajallinen kulttuurinen ja sosiaalinen ymmärrys puolin ja toisin vaikeutti kommunikointia ja tulosten saavuttamista.

UNGO:n suurin haaste on varsinainen hankkeen toteuttaminen, eli kuinka muuttaa hyvät suunnitelmat ja ideat konkreettisiksi toimiksi. Tästä esimerkkinä on Informaatio- ja resurssikeskus, jonka toimivuus ja aktiivisuus ei vielä hankkeen päättyessä ollut lähelläkään aiottua.

Varsinkin monet UNGO:n jäsenjärjestöt olivat keskuksen toimintaan pettyneitä tai eivät edes olleet tietoisia keskuksen olemassaolosta. Moni jäsenjärjestö kaipasi UNGO:lta myös yleisesti aktiivisempaa tiedonvälitystä, esimerkiksi kuukausittaista sähköpostitiedotetta ja ylipäänsä roolinottoa kattojärjestönä.

Hankkeen yhtenä tavoitteena oli lisätä verkottumista Suomen järjestöjen ja Tansanian järjestöjen kesken, mutta myös näiden maiden välillä. Tämän pohjoisen ja etelän järjestöjen välisen verkottumisen ajateltiin seuraavan ehkä luonnostaankin kahden kattojärjestön välisestä yhteistyöstä. Näin ei kuitenkaan tapahtunut. Jatkossa tulisivat miettiä, miten maiden väliselle verkostoitumiselle luotaisiin paremmat puitteet.

Evaluaatioraportti antaa lukuisia ehdotuksia Informaatio- ja resurssikeskukselle sekä UNGO:n ja Uhusianon tulevaisuuden varalle. Resurssikeskuksen toiminnassa pitäisi ennen kaikkea muistaa keitä varten se perustettiin ja varmistaa, että keskus todella palvelee UNGO:n jäsenjärjestöjä. Jäseniä pitäisikin ottaa mukaan aktiivisemmin keskuksen toiminnan suunnitteluun, varainhankintaan sekä kirjaston tarjonnan parantamiseen.

Resurssikeskuksen varainhankinnassa pitäisi kuunnella tarkemmin myös ympäröivän yhteisön tarpeita eikä tarjota palveluja, joita paikalliset saavat muualta helpommin.

Sekä UNGO:n että resurssikeskuksen kestävyyttä parannetaan, jos UNGO:n nykyisiä CCM:n rakennuksessa sijaitsevia toimistotiloja vuokrataan resurssikeskuksen (IRC:n) tulonhankintaa varten ja UNGO itse muuttaa ostamansa kiinteistön tiloihin, kuten hankkeessa oli alun perin suunniteltukin.

Evaluaatioprosessin aikana huomattiin myös, että Informaatio- ja resurssikeskus on vienyt suhteessa turhankin paljon resursseja, jotka se olisi voinut käyttää tehokkaammin suuntaamalla tukea enemmän esimerkiksi alueverkostoihin. Syrjäseuduilla sijaitsevat alueverkostot ovatkin hyötyneet hankkeesta paljon ja raportti suosittelee jatkamaan ja kehittämään tämänsuuntaista tukea jatkossakin. Pohjoisen järjestöt pyrkivät kohdentamaan tukea kaupunkeihin ja alueisiin, jotka ovat infrastruktuuriltaan helpommin lähestyttävissä ja joissa osaavaa henkilöstöä on helpommin saatavilla kuin syrjäseuduilla. Köyhyyden vähentämistavoitteeseen ja tuen kohdentamiseen haavoittuvaisimpiin ihmisryhmiin päästään kuitenkin vain ottamalla syrjäseudut huomioon.

Mitä tästä jäi käteen?

Kummallekin kumppanijärjestölle olisi hyödyllistä kirkastaa missiotaan. Myös Uhusianon kannattaa rohkeasti miettiä ja tarkentaa, miksi järjestö on olemassa eli mikä sen ydintehtävä on, mitä se voi tarjota vapaaehtoisilleen. Kuinka saada mukaan uusia jäseniä ja minkälaisia uusia toiminnan muotoja järjestö voisi tarjota?

Uhusianon tulisi myös harkita laajenemista palvelemaan kaikkia suomalaisia Tansaniassa toimivia kansalaisjärjestöjä eikä vain Morogoron alueelle keskittyviä.

Kaiken kaikkiaan molemmat järjestöt ovat vuosien aikana oppineet toisiltaan valtavasti, muun muassa talkoohengestä, omistautumisesta, erilaisista asenteista ja näkemyksistä. Paikallisen kumppanin vahvistunut kapasiteetti itsessään on myös arvokas tavoite ja tässä hanke on onnistunut kiittävästi.

Evaluaatioraportti kokonaisuudessaan on luettavissa Uhusianon nettisivuilla osoitteessa www.uhusiano.kopteri.net

Oona Timonen
Uhusiano, VTM

Asante sana na kila la heri

– Kiitos paljon ja kaikkea hyvää

Uhusianon ja UNGO:n yhteinen tansaniaalaisten järjestöjen kapasiteetin vahvistamiseen tähdännyt hanke päättyi vuoden 2013 lopussa. Hankkeen aikana Tansaniaan hankittu omaisuus luovutettiin virallisesti UNGO:lle. Hanke luovutettiin UNGO:lle helmikuun lopulla viimeisen hankemonitorointimatkan yhteydessä.

UNGO vastasi käytännössä Tansaniassa tapahtuneista hankkeen toiminnoista, joten sillä oli vahva omistajuus hankkeessa jo sen kuluessa. Viimeiset kolme hankkeesta olivat poistumisvaihetta, jonka aikana Uhusianon tuki pieneni. Hankkeen tulevaa päättymistä pidettiin esillä UNGO:n kanssa käydyissä keskusteluissa ja hanketoiminnoilla pyrittiin vahvistamaan hankkeen kestävyyttä.

UNGO:n hallitus kuitenkin vaihtui vuodenvaihteessa ja uusi hallitus, jonka kanssa luovutus sopimus solmittiin, ei tuntenut hanketta yhtä hyvin. Niinpä hankkeen luovutuksen yhteydessä oli tarpeen keskustella uudelleen niin hankkeen päättymiseen liittyvistä velvoitteista kuin hankkeen saavutuksista.

Sopimuskiemuroita ja kapulakieltä

Hankkeen luovuttamisesta tehtiin sopimus, jonka muotoilu ei ollutkaan ihan yksinkertainen juttu. Ulko-ministeriön kansalaisjärjestöyksiköllä tai Kepalla ei ollut valmista sopimusmallia, jonka pohjalta sopimus olisi voitu kirjoittaa.

Sopimusluonnoksen pohjaksi löytyi YK:n pakolaisjärjestön luovutus sopimuksen malli, jota muokattiin paremmin hankkeeseemme sopivaksi. Melko juhlallista kieltä sopimuksessa on kuitenkin YK-taustan vuoksi käytetty.

Ulkoministeriön kansalaisjärjestöyksikön vaatimuksia sopimukselle oli kysytty jo ennen sopimusluonnoksen tekoa. Tärkeää oli tietysti määritellä sopimuksessa, että hankkeessa hankittua omaisuutta tulee käyttää hankkeessa tarkoitetulla tavalla, siis Morogoron alueen kansalaisjärjestöjen tukemiseksi. Hankkeessa hankittua tonttia ja resurssikeskuksen rakennusta tulee käyttää hankkeen tavoitteiden mukaisesti ainakin seuraavat 15 vuotta.

Kokoonnuimme keskustelemaan luonnoksesta keplaisten kanssa Helsingissä sekä pyysimme siihen kommentteja Tansanian Kepalta. Luonnos lähetettiin UNGO:lle kommentoitavaksi ja sitä muokattiin yhdessä UNGO:n kanssa ennen sopimuksen allekirjoittamista.

Sopimusluonnosta työstettiin kokouksessa, jossa oli paikalla minun lisäksi UNGO:n nykyisen hallituksen edustajia, jäsenjärjestöjen edustajia sekä hankkeen viime vuoden koordinaattori.

UNGO:n ja Uhusianon yhteisen hankkeen luovuttaminen UNGO:lle helmikuussa 2014. Vasemmalta Elisabeth Lymo (UNGO), Robert Malima, Pia Mäkelä (Uhusianon varapuheenjohtaja), Dastan Mziwande (UNGO:n sihteeri), Matti Cantell (Uhusianon sihteeri). Seisomassa vasemmalta UNGO:n jäsenjärjestön edustaja, seuraavina Juma Mtumbei (UNGO) ja Jan Willems (Suomen settlementiliitto).

Kävimme luonnoksen läpi sana sanalta, että varmasti ymmärsimme sen sisällön samalla tavalla. Oli myös tärkeää, että UNGO:ssa ymmärretään että hankkeen päättyessä Uhusianon rahoitus esimerkiksi laitteiden ylläpidolle loppuu.

Oi muistatko vielä sen printterin

Hankkeen luovutus sopimukseen liitettiin lista hankkeen kuluessa hankituista tarvikkeista, kulkuvälineistä sekä rakennuksesta. Listan kokoamisessa oli omat haasteensa, olihan hanke kestänyt jo kymmenen vuotta. UNGO:ssa on tehty vuosittain inventaariolista kaikista tarvikkeista ja lisäksi lähteenä käytettiin hankkeen vuosiraportteja.

Hankalutena oli kuitenkin se, että vuosien saatossa osa välineistä ja laitteista oli tullut käyttöikänsä päähän, mutta valmista listaa rikkoutuneista ja käytöstä poistetuista laitteista ei ollut. Lisäksi laitteita oli hankkeen toimintasuunnitelmien mukaisesti siirretty paikasta toiseen, esimerkiksi UNGO:n toimistolta alueverkostoihin, mikä vaikeutti yksittäisen laitteen kohtalon selvittämistä. Lista saatiin kuitenkin kootuksi ja siihen liitettiin myös arvokkaan omaisuuden osalta kopiot ajoneuvojen ja kiinteistön rekisteritodistuksista.

Tule tule hyvä kakku, älä tule paha kakku

Mutta entä itse hanke ja sen saavutukset? Hankkeesta tehtiin viime vuoden lopussa evaluaatio. Evaluaatio-raportissa osa hankkeen osioista arvioitiin onnistuneen hyvin ja osassa haasteita oli enemmän.

Resurssikeskus tai erityisesti sen siirtäminen varta vasten hankittuun rakennukseen ei sujunut toivotulla tavalla. Rakennuksen remontti vietiin loppuun vuonna 2011, mutta sitä ei saatu täydellä teholla hyötykäyttöön henkilöstömuutosten ja UNGO:n sisäisten asioiden vuoksi. Niinpä myöskään resurssikeskukseen liittyvää varainkeruuta ei saatu hankkeen päättymiseen mennessä nostetuksi toivotulle tasolle.

Sen sijaan hankkeessa toteutettu koulutus, verkostoituminen ja UNGO:n alueverkostojen perustaminen saivat hyvän arvion.

Keskustelimme hankkeesta siinä pitkään projekti-koordinaattorina työskennelleen Venance Mlallyn kanssa. Totesimme, että paljon on kuitenkin saatu aikaan. Kymmenen vuotta sitten UNGO oli pieni ja vastaperustettu kattojärjestö, jolla oli nykyistä huomattavasti vähemmän jäseniä, ei toimistoa eikä kovinkaan merkittävää roolia paikallisessa yhteiskunnassa.

Hankkeen aikana UNGO vahvistui alueellisten kattojärjestöjen edelläkävijäksi, jonka toiminnasta muiden alueiden järjestöt kävivät ottamassa oppia. Morogoron alueella on nykyään aktiivinen kansalaisyhteiskunta, jonka jäsenet vaihtelevat isoista ammattimaisesti toimivista järjestöistä pieniin yhteisöjärjestöihin.

Hankkeen ansiosta UNGO on pystynyt tukemaan ja neuvomaan jäseniään myös kaupungin ulkopuolella. Hankkeen tukemana perustetut kolme UNGO:n alueverkostoa saivat lisäksi kaksi myöhemmin perustettua verkostoa. Emme tietenkään voi ottaa kunniaa koko kansalaisyhteiskunnan vahvistumisesta, mutta kyllä hankkeellamme on ollut siinä myötävaikuttava rooli.

Juuri tätä juttua kirjoitettaessa UNGO:lta tuli viesti, että he ovat muuttaneet toimistonsa hankkeessa hankittuun ja remontoituun rakennukseen. Utinen oli iloinen, koska muuton oli alun perin tarkoitus toteutua jo hankkeen aikana. Rakennuksen hankinnalla pyrittiin siihen, että UNGO olisi omavaraisempi ja pystyisi siten paremmin tukemaan myös jäseniään. Aikaisempien toimistotilojen vuokra kohosi tänä vuonna huomattavasti, joten omavaraisuus toimistotilojen suhteen näyttää nousevan tärkeäksi asiaksi, aivan kuten hanketta suunniteltaessa arveltiin.

Que sera, sera

UNGO:n uudella hallituksella on nyt näytön paikka. UNGO:n jäsenet olivat tyytymättömiä aikaisemman

hallituksen työskentelyyn ja hallituksen jäsenet vaihtuivat kertaheitolla miltei kokonaan. Tämä tarkoittaa uusia ja innokkaita henkilöitä sekä näkökulmia.

Toisaalta haasteena on organisoida yhdistyksen toimintojen rahoitus pitkäaikaisen yhteistyöhankkeen päätyttyä. Uusi hallitus onkin aktiivisesti ollut yhteydessä niin uusiin kuin vanhoihin yhteistyökumppaneihin.

Uhusiano ja UNGO varmaankin tavalla tai toisella jatkavat yhteydenpitoa ja yhteistyötä myös tulevaisuudessa. Mahdollista on myös yhteinen hanke jonkin uuden teeman ympärillä. UNGO:n hallituksen jäsenet nostivat keskusteluissa esiin esimerkiksi viljelijöiden ja karjankasvattajien väliset ristiriidat sekä yleisemminkin maankäyttöön liittyvät kysymykset, jotka ovat Morogoron alueella kärjistyneet välillä konflikteiksi.

Uutta hanketta ei kuitenkaan olla aloittamassa heti vanhan perään. On tärkeää että UNGO suunnittelee ensin oman tulevien vuosien strategiansa yhdessä jäsentensä kanssa. Mahdollisen uuden hankkeen tarpeen pitää kummuta UNGO:n jäsenjärjestöjen parista. UNGO:n on myös hyvä sitouttaa jäseniään tiiviimmin toimintaansa. Yhdeksi tärkeimmistä suunnitelluista toimista tälle vuodelle uusi UNGO:n hallitus nosti jäsenkartoituksen. UNGO:lla on noin 250 jäsenjärjestöä, mutta monien toiminnasta tiedetään vain vähän.

Pia Mäkelä

Uhusianon varapuheenjohtaja

UNGO:n vuonna 2013 valittuja hallituksen jäseniä. Vasemmalta it-assistentti Joseph Ashari, projekti-koordinaattori Zarban Marwa, sihteeri Dastan Mziwanda ja taloudenhoitaja Mboka Kibale. Kuva Pia Mäkelä.

Katti Ka-Batembo -

Kylttimaalarista kampanjasarjakuvan konkariksi

Tansanian ystävät ja swahilin kielen opiskelijat tuntevat Katti Ka-Batembon lähinnä Suomi-Tansania seuran julkaiseman *Karibu Tansania!* oppaan (2002) ja Uhusiano ry:n alulle paneman swahili-suomi-swahili -sanakirjan (2002) kuvituksista. Katti oli kuitenkin tekemisissä suomalaisten kanssa jo paljon aikaisemmin – olihan Morogoro monien suomalaisten ystävätoiminnan kohde jo 1980-luvulla. Katti asui silloin kaupungin laitamilla ja toimi mainostuottajana ja -piirtäjänä lähinnä kotoa käsin.

Itse tapasin Kattin ensimmäistä kertaa vuonna 1991 Morogorossa. Olin saanut hänen yhteystietonsa Marko Ulvilalta, joka oli toiminut yhdessä William Genyan kanssa Järvenpään kehitysmaakauppayhdistyksen julkaiseman Morogoro -kirjassa, jossa oli Kattin kuvitus. Matkustin Tansaniaan selvittämään löytyisikö sieltä porukoita, jotka olisivat kiinnostuneita sarjakuvasta osana kehitysviestintää. Olin vuosina 1982–87 työskennellyt Mbeyassa, joten Morogoro oli minulle tuttu kaupunki.

Morogoron sarjakuvatyöpajat ja piirtäjien yhdistys TAPOMA

Katti ja monet muut piirtäjät innostuivat yhteistyö-ajatuksista ja pidimme Morogorossa sarjakuvatyöpajoja ammatti- ja harrastajille Suomi-Tansania -seuran hankkeina vuosina 1993, 1995 ja 1996. Katti ja muutamat muut piirtäjät perustivat 1994 oman yhdistyksen, TAPOMAn (Tanzania Popular Media Association). Näistä työpajoista kasvoi se Tansanian sarjakuvapiirtäjäkaarti, joka vastasi huikasta swahilinkielisen sarjakuvan noususta 1990-luvun loppupuolella.

Karibu Tansania! -oppaan kansikuvapiirros (2002).

Monipuoluejärjestelmän myötä syntyi monta uutta lehteä. Laskin, että niitä julkaistiin enimmillään 28 kpl, ja sarjakuvilla oli kysyntää. Nytemmin lehtiä on häipynyt markkinoilta ja sarjakuvia julkaistaan paljon vähemmän.

TAPOMA muutti Dar es Salaamiin 2000 ja tuki yhdistykselle siirtyi 2001 Maailman sarjakuvat ry:n harteille. Pidimme Dar es Salaamissa sarjakuvatyöpajoja vuosina 2003, 2004 ja 2006. Näissä lanseerasimme niin sanotun ruohonjuurisarjakuvan, joka edullisena ja helppona metodina soveltuu etenkin pienten ja köyhien järjestöjen käyttöön.

Yhteistyökumppaneina näissä työpajoissa olivat muun muassa Legal and Human Rights Centre, TANGO, Haki Elimu, Women Legal Aid Centre, Women Advancement Trust. Katti toimi työpajojen koordinaattorina ja oli TAPOMAn puheenjohtaja vuoteen 2004 saakka. Suomesta työpajoihin osallistuivat ohjaajina Tarmo Koivisto, Ville Tietäväinen ja minä. Meidän kaikkien yhteydenpito Kattiin on jatkunut näihin päiviin asti.

Kampanjasarjakuvaa kansalaisjärjestöille

Katti teki päätoimisesti sarjakuvia kansalaisjärjestöille. Niitä tilattiin häneltä paljon varsinkin maatalousneuvontaan. Hän teki pitkään töitä ranskalaiselle Inades Formation -järjestölle Morogorossa ja Dodomassa.

Kattin voimavara on tansanialaisten kansantyyppien tarkka kuvaaminen, hänen piirtämänsä hahmot elävät ja tuovat sarjakuvatarinaan aitoutta ja uskottavuutta. Juuri tällaista tiedotusmateriaalia järjestöt haluavat käyttää, mutta ei ole aina helppoa löytää sopivaa piirtäjää. Varsinkin humoristinen Kulakunoga -sarjakuva oli erittäin suosittu. Sitä julkaisi Morogoron maanviljelijä-yhdistys Pambazuko -lehdessä.

Kuvitus DOVAP:in manuaaliin maan terassoinnista (1996).

Tarmokas itseopiskelija

Katti on itseoppinut piirtäjä, joka uransa alussa teki kylttejä ja mainoksia. Hän maalasi muun muassa numerot Morogoron postitoimiston postilokeroihin. Hän oli jo nuorena tarmokas itseopiskelija, joka korvalappu-steroot korvissa käveli kotoa Morogoron keskustaan kuunnellen englannin kielen kielioppikasetteja.

Suomesta tulevat piirrospalkkiot hän pyysi käyttämään kirjoihin ja kielikasetteihin, joita sitten lähetimme hänelle. Hän oppi nopeasti ja hänen kielitaitonsa oli pian hyvällä tasolla. Myöhemmin hän omaksui hämmästyttävän nopeasti tietokoneen ja eri ohjelmien käytön. Nykyään hän tekee myös animaatioita, muun muassa ILO:lle.

Harras muslimi

Katti on harras muslimi ja etsiytyy aina moskeijaan rukousten aikaan. Sieltä hän palaa ilmeisen virkistäytyneenä. Hän on myös julkaissut uskonnollisia tarinoita ja oppaita lapsille sekä Al-Nuur -lehdessä sarjakuvan nimeltä Sheikh na Darwish, joka kertoo viisaasta muslimimiehestä ja tämän ystävästä.

Vierailut Suomeen

Katti vieraili Suomessa vuonna 1999 muun muassa Uhusiano-seminaarissa. Hänellä oli myös muuta ohjelmaa Helsingissä, Vaasassa ja Ruotsissa. Kattin toinen vierailu Suomeen oli 2003, jolloin hän piti yhdessä intialaisen Sharad Sharman kanssa sarjakuvatyöpajoja Helsingissä, Ahvenanmaalla ja Lappeenrannassa.

Katti tuli tänne mielellään, mutta ei koskaan viihtynyt, vaikka isäntäväki ja suomalaiset tutut yrittivät parhaansa. Vapaa-ajat hän vietti moskeijassa tai Akateemisessa kirjakaupassa, mistä hän osti lähinnä tietotekniikkaa käsitteleviä kirjoja. Matkat Suomeen ja Ruotsiin ovat hänen ainoat ulkomaanmatkansa.

Ruutu sarjakuvasta "Tuhoisa palo", joka julkaistiin suomeksi, englanniksi ja swahiliksi (1990).

Katti Ka-Batembo, optimistinen nuori piirtäjä v. 1995.

Muutto Dar es Salaamiin

Katti muutti toimintansa pysyvästi Dar es Salaamiin vuoden 2007 tienoilla ja toteutti kampanjoita muun muassa WHO:lle, ILO:lle, Médecins sans Frontières:ille ja WHO:n Roll Back Malaria -ohjelmalle. Hän ei tehnyt vain sarjakuvia ja kuvituksia, vaan suunnitteli ja toteutti kampanjoiden visuaaliset kokonaisuudet. Hän asui myös Sansibarilla noin vuoden, mutta muutti takaisin Dar es Salaamiin, koska oli hankalaa hoitaa asioita sieltä käsin. Hän viihtyi hyvin Sansibarissa ja muutti vastahakoisesti takaisin Dar es Salaamiin.

Yhteistyömme

Teimme useita näyttely- ja julkaisuhankkeita yhdessä, joista ehkä *Karibu Tansania!* (opas kieleen ja kulttuuriin) oli suurin. Suomi-Tansania -seura on äskettäin julkaissut oppaasta kolmannen painoksen myytäväksi kiinnostuneille. Sarjakuvamanuaalini swahilinkielinen versio on Kattin englannista kääntämä ja siihen on myös lisätty hänen piirroksiaan. Se on ollut pitkään ladattavissa Maailman sarjakuvat ry:n netti sivuilta ja sitä on käytetty kaikissa Itä-Afrikan maissa.

Tietotekniikka

Katti on erittäin kiinnostunut tietotekniikasta ja yrittää pysyä mukana kehityksessä kynsin hampain, hankkii laitteita ja opiskelee niiden käyttöä. Kuvankäsittely-ohjelmat, taitto-ohjelmat ja animaatio-ohjelmat hän oppi lukemalla paksuja manuaaleja ja ryhtymällä hommiin. Nytemmin hän käyttää Internetiä kaikkeen opiskeluun.

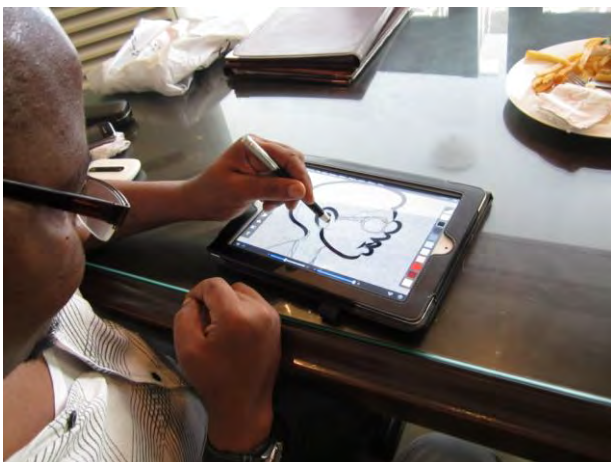
Karibu Tansania -julkaisun kansikuva

Sairastuminen

Vuonna 2010 Katti sai aivoinfarktin jälkeen toispuolisen halvauksen, joka jätti hänen oikean kätensä kutakuinkin käyttökeltottomaksi. Kuntoutuminen oli vaikeaa. Onneksi hän sai paljon apua piirtäjäkollegoilta.

Kokeiltuaan sinnikkäästi eri vaihtoehtoja hän lopulta oppi piirtämään vasemmalla kädellä iPad:illa, niin että jälki on hänen näköistään. Piirtäminen on tietysti paljon hitaampaa, mutta kuitenkin mahdollista. Hänen toimeentulonsa on sairauden takia kaventunut, mutta sinnikkäästi Katti painaa päälle. Hän on mm tehnyt animaatioita ILO:lle, esim.

<http://www.youtube.com/watch?v=p2JFpkgY-WI>

Katti piirtää vasemmalla kädellä iPadilla (2013).

Arvostettu piirtäjä ja kansanvalistaja

Katti Ka-Batembo on Tansaniassa arvostettu piirtäjäkollegoiden parissa, joista osa on ollut jopa hänen opissaan. Töitä häneltä on tilattu lähinnä eri kansalaisjärjestöistä ja YK:n järjestöistä. Sairaudesta ja pitkästä toipumisajasta huolimatta, hän on yksi harvoja afrikkalaisia piirtäjiä, jotka ovat saaneet elantonsa tekemällä sarjakuvia. Hänellä on oma, huumorilla höystetty tyylinsä piirtää valistavia tarinoita siten, etteivät ne koskaan ole tylsiä tai liian opettavaisia. Animaatiot ovat hänelle uusi aluevaltaus.

Katti Ka-Batembon yhteystiedot:

www.kattikabatembo.com puh: +255 784 200 340

Leif Packalen

Maailman sarjakuvat ry:n puheenjohtaja

Kattin työhuone Mwegessä, Dar es Salaamissa 2009. Piirros Leif Packalenin matkapäiväkirjasta.

Katti Ka-Batembo piirsi swahili-suomi-swahili -sanakirjaan vinjettejä, joista jokaisessa on tietyllä aakkosella alkavia sanoja. Ne oli tarkoitettu taitettavaksi aina kyseisen aakkosen alkuun. Valitettavasti vinjetit jäivät vähälle käytölle sanakirjassa. Kuitenkin niitä tai niiden osia on käytetty kuvituksena Uhusiano-tiedotteessa.

Turvakoti Tansanian naisille ja tytöille

Ruth Mmarin unelma rakentuu todeksi

Kimbilio-hankkeen juuret ovat Tansanian Morogorossa, josta evankelis-luterilaisen hiippakunnan nais- ja lapsityön johtaja **Ruth Mmari** vieraili muutama vuosi sitten eri puolilla eteläistä Suomea kertomassa turvakotiunelmastaan.

Ruth Mmarin ajatuksiin oli työn myötä, naisten elämäntilanteiden seuraamisen myötä, noussut kuva kodista, jossa naisille annettaisiin kriisitilanteissa suojan lisäksi koulutusta ja neuvontaa. Hän ei tiennyt, oliko Tansaniassa tai yleensä missään sellaisia turvakoteja.

Morogoron kaupungissa asuu puolisen miljoonaa ihmistä. Morogoron väkimäärä antaa Ruth Mmarin projektille suuret ulottuvuudet, kun hän ryhtyi toteuttamaan naisten ja tyttöjen turvakotia Morogoroon, esimerkeistä tietämättä.

Naisten aseman, toimeentulon, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon voimakas etsiminen on tämän ajan tärkeimpiin kuuluva tehtävä. Tämä idea ajoi myös Ruth Mmaria eteenpäin, koska naisten oikeuksien tunnustaminen on tärkeä tehtävä, joka vielä odottaa toteutumista. Siinä turvakodit ja niissä tehty sovittelu ovat tärkeitä paikkoja, joissa ongelmat tunnistetaan ja toivon mukaan ratkaistaan.

Tuki tärkeää

Ruth Mmarin unelma tarkoittaa monelle ihmiselle hikistä työtä. Turvakoti ei synny pelkistä ajatuksista.

Tansaniassa naiset keräsivät varoja turvatalon saamiseksi, tämä joukko naisia yritti seitsemän vuoden ajan löytää jonkin tahon, joka aloittaisi varojen keruun.

Tansaniassa naisten parissa työskennellyt **Irja Aro-Heinilä** yritti myös löytää Suomesta tahon, joka aloittaisi varojen keruun ja olisi mukana kaikessa siinä työssä, joka hankkeeseen kuuluu.

Hanke oli jumissa vuosia. Ensimmäiset suunnitelmat ovat vuodelta 2004. Ruth Mmari kiersi Suomessa esittelemässä hanketta vuonna 2007. Varoja saatiin sen verran, että lopulliset suunnitelmat ja piirustukset naisten toimintakeskukselle valmistuivat 2011.

Ruth Mmari ja Irja Aro-Heinilä. Kuva Veikko Aro-Heinilä.

Lupaus

Kun Ruth Mmari Suomen-matkansa aikana 2011 sai tutustua vaasalaiseen turvakotiin, hän oli vilpittömän hämmentynyt ja iloinen: ”Miten olenkaan keksinyt tällaisen idean!”

Ruth Mmarin vuoden 2011 kiertue tuotti tulosta Lempäälässä, kun seurakunnan pappi **Matti Vehviläinen** kuultuaan naisten tosielämästä sanoi painokkaasti: ”Me teemme tämän.” Lupauksen kuultuaan Ruth Mmari oli hiljaa pitkän aikaa, myös muut paikalla olleet. Hetki oli mykistävä.

Hanke innosti, mutta suunnitelmat jumittuivat jälleen. Kulisseissa tehtiin kuitenkin paljon työtä. Hankkeen taakse saatiin Lempäälän NMKY tarmokkaina luotsaajinaan Timo Viitanen, Markku Kuusjärvi ja Mikko Vesämäki, josta tuli myöhemmin hankkeen otko-koordinaattori.

Hankkeen tunnettuuden varmistamiseksi Morogoron hiippakunnan piispa **Jacob Moreto** kutsuttiin Suomeen 2012. Piispan vierailulla tuli selväksi, että mistään turhasta hankkeesta ei ole kyse, vaan hiippakunta ylintä johtoa myöten on suunnitelman takana. Hiippakunnan hankkeella on suuri etu takanaan: tuomiokapituli on kuin puu, jonka juuret ulottuvat kaikkialle Morogoron läänin alueella. Ihmiset on kohtuullisen helppo tavoittaa, jos vain tahtoa on. On selvää, että kuitenkin kaikilla ei ole. Kaikki eivät voi hyväksyä naisten tasavertaisuutta ja tasa-arvopyrkimyksiä.

Kimbilila - juosta, paeta johonkin

Kimbilio - turvapaikka

Turvatalo tukee toiminnassaan naisia, erityisesti tyttöjä, jotka ovat joutuneet kokemaan elämässään henkistä, sosiaalista, seksuaalista tai muuta ruumiillista väkivaltaa.

Riskit on tiedostettu. Perinne, joka ohjaa sekä kaupunkilaisten että maalaisten elämää, on vahva. Tansanian lait ja asetukset vaativat tasavertaisuutta, esimerkiksi perintöasioissa, mutta käytännössä periaate ei toteudu.

Tansanian perustuslakia ollaan uudistamassa ja näin naisten oikeudet, muun muassa koskemattomuus, ovat toivottavasti paremmin toteutumassa.

Naiset ovat alkaneet tiedostaa omia oikeuksiaan. Avioerot ovat yleistyneet. Naiset eivät voi sietää heihin kohdistuvaa alistamista, mutta myös miesten vastarinta on yleistynyt. Se tuottaa ristiriitoja ja väkivaltaa koteihin.

Arkisessa elämässä naisen monin tavoin alistettu asema hätkähdyttää ulkomailta tullutta. Paikalliset naiset kohauttelevat harteitaan ja sanovat, että eivät voi auttaa asiaa. Paitsi että jotkut voivat, jotkut jotka ovat aloittaneet Kimbilion rakentamisen.

Tieto naisten aseman parantamisesta leviää vastustajista huolimatta, kiertoteitäkin. Sitä ei voi nykyään enää millään estää. Kännyköitä käytetään kaikkialla.

”Ai että meille kerätään”

Lempäälän seurakunnassa alkoi mahtava aherrus hankkeen edistämiseksi. Lempäälän NMKY:n kautta varat kulkeutuivat Morogoron hiippakunnan naistyön rakennustilille.

Jo pelkästään ajatus antoi voimia paikallisille naisille. ”Ai että meille kerätään rahaa? Miehetkin keräävät meille? Yleensä on niin, että me keräämme muille.”

Ensimmäisten talojen rakentaminen aloitettiin 2013 tammikuussa. Naistyön keskuksen alueelle rakennetaan suunnitelman mukaan kaksi turvataloa, talousrakennus ja vartijoiden talo.

Tästä kaikki alkoi. Lateriittimaa pölyyää, kun miehet kaivavat perustuksia. Kuva Irja Aro-Heinilä.

Näiden rakennusten lisäksi alueelle rakennetaan Ukumbi- kylätalo, jonka tilojen vuokraamisesta saadaan varoja turvakodin toimintaan. Tansanialaiset järjestävät mielellään isoja juhlia, niistä ja koulutustilaisuuksista ja muista kokoontumisista peritään maksu.

Myöhemmässä vaiheessa rakennetaan ruokasali, luokkahuoneita, asuntola opiskelemaan tuleville naisille ja lapsille, toimisto ja kenties suuri kokoontumishalli.

Tällä erää rakentaminen päättyi huhtikuun alussa 2013, kun kerätyt 38 000 euroa oli käytetty loppuun. Katto oli saatu kummankin rakennuksen eli kylätalon ja vartijan rakennuksen päälle suunnitelmien mukaisesti.

Työt tehdään usein lattialla. Liimattujen palkkien puristaminen. Kuva Irja Aro-Heinilä.

”Pätkittäin rakentaminen on tansanialainen tapa. Jokainen ymmärtää, että rakennetaan niin kauan kuin rahaa on. Kun raha loppuu, sitä aletaan kerätä lisää”, sanoo Morogorossa rakentamassa mukana ollut Veikko Aro-Heinilä.

Rakentamisuutisia huhtikuussa 2014

Helmi-maaliskuussa ja huhtikuun ensimmäisinä päivinä vuonna 2014 rakennettiin ensimmäisen Kimbilio-kodin runko kattopalkkeja ja kattoa myöten. Sen lisäksi jatkettiin Ukumbi-kylätalon valmisteluitä.

Talon veden keräilyjärjestelmä katoilta saatiin valmiiksi ennen sateita. Ovien ja ikkunoiden kalterit ovat valmiina.

Ritva Saarinen Aalto-yliopistolta lähetti Ukumbia varten sähköpiirustukset. Taloon saadaan sähkö auringosta heti, kun vain varat aurinkopaneelin hankkimiseen saadaan. Valmistelutyöt on tehty.

Suomessa Maskun ja Lemun suunnalla pantiin toimeksi, jotta turvatalon alueelle saataisiin myös kaivo.

Hirvittävässä kuivuudessa kärvistelevä Kimbilio sai porakaivon maaliskuussa. Porauksen tehneen yhtiön mukaan vettä riittää jatkuvasti, runsaasti. Naisille keksittiin heti uusi projekti, vedenmyynti Kimbilion toiminnan tukemiseksi.

Vesitornia rakennetaan. Veikko Aro-Heinilä selvittää Ruth Mmarille veden kulkua alueella. Takana ensimmäinen Kimbilio-talo. Kuva Irja Aro-Heinilä.

Vesi johdetaan turvakodin taakse rakennettuun vesisäiliöön ja sieltä se valuu sitten aikanaan kaikille tahoille, myös puutarhaan, joka omalta osaltaan tulee takaamaan turvakodin ruoan saantia ja kenties myös rakentamisessa tarvittavien varojen keräystä.

Ilmassa on ollut tekemisen mahtava meno ja työn poljento. Vapaaehtoistyöntekijöinä olleet Irja ja Veikko Aro-Heinilä palasivat Suomeen huhtikuun puolivälissä. Heidän toiveensa on, että Kimbilion rakentaminen jatkuu paikallisin voimin. Lempäälän lähettämä kontti täynnä viimeistelyvaiheen tavaraa on tulossa Dar es Salaamin satamaan 17.4.

Kimbilio-kotien rakennustyöt jatkuvat heti, kun varoja on saatu kerätyksi muutaman kymppitonni verran.

Muu Kimbilio-työ huhtikuussa 2014

Kimbilion äiti Ruth Mmari ja hankkeessa nyt tiiviisti mukana oleva hankevastaava Tabitha Kilatu sekä Irja Aro-Heinilä tekivät neljän päivän erittäin merkittävän matkan Dar es Salaamiin.

Ennen matkaa oli kokoonnuttu kolme kertaa ja pureuduttu Suomen ulkoministeriön kehitysyhteistyö-hankkeiden vaatimuksiin.

”Tajusimme, että meidän pitää tehdä paljon vaikuttamistyötä niin Tansaniassa kuin Suomessakin. Hankkeen pohja on kapea. Tarvitsemme paljon enemmän tukijoita ja yhteistyökumppaneita, jos aiomme jotain saada aikaan täällä Tansaniassa”, Irja Aro-Heinilä painottaa.

Suomen suurlähetystöstä tuli kutsu Kepan ja suurlähetystön järjestämille koulutuspäiville. Saimme paljon kontakteja ja monin eri tavoin hyödyllistä tietoa. Hankkeesta oltiin hyvin kiinnostuneita. Jokainen sanoi, että hanke on hyvin tarpeellinen ja kannatettava. Rahoitus taas sitten, no niin, siihen ei ollut vastauksia.

Innostavia näköaloja on olemassa. Ihan vielä ei luovuteta. Vähän kerrallaan. Morogoron hiippakunnan johtajanaiset olivat esimerkiksi järjestäneet hiippakunnallisen kolehdin. Sen tuotto oli 500 000 shillinkiä, 250 euroa. Toinen kolehti kerättiin maaliskuun lopussa 2014. Sen tuotto oli jo kaksi miljoonaa shillinkiä eli 1000 euroa.

Nämäkin ovat jo jotain, vaikka rakentamisessa se on vähän. Silti, mukana ollaan! Tämä ei ole mikään ulkomaalaisten projekti. Teemme tätä yhdessä.

Turvakodin Ukumbin toimintasuunnitelmat, budjetit, koulutushankkeet ja muut toimintaan liittyvät seikat ovat olleet jatkuvasti työstettävänä. Tansanialaisille naisille tulevaisuuden hahmottaminen on vaikeaa varsinkin silloin, kun taloja vielä rakennetaan. Talon pitäisi olla ensin valmis ja kalustettu ennen kuin muuta voidaan suunnitella.

Tästä huolimatta jotakin voidaan jo esitellä asiasta kiinnostuneille. Suunnitelmiin saattaa kuitenkin tulla paljon muutoksia, sillä mihinkään toimenpiteeseen ei ole varoja. Morogoron hiippakunnan nais- ja lapsityö on toiminut vuoden ajan nollabudjetilla. Helpotusta ei ole tiedossa.

Irja Aro-Heinilän materiaalista muokannut **Elina Puhto**

Työnjohtaja Bbaga keskustelelee työntekijänsä kanssa. Kuva Irja Aro-Heinilä.

Kolmen naisen kertomukset Tansaniasta

– Näkökulma todellisuuteen

Ensimmäinen tarina

Tabia, koulutyttö

Tansanialainen Tabia, 13 vuotta, oli alakoulun viimeisellä luokalla. Opettaja kiitteli häntä ja tuli usein hänen lähelleen. Tabia puolestaan tahtoi miellyttää opettajaa, totta kai.

Hän opiskeli ahkerasti, menestyi hyvin, sai mainioita pisteitä kokeista.

Opettaja otti tavakseen kutsua Tabian lähelleen luokan eteen. Toisinaan hän pyysi Tabiaa viemään kirjat luokkaan tai palauttamaan ne opettajanhuoneeseen. Näin opettajan ja oppilaan välille syntyi hyvä ja luottamuksellinen yhteys. Joskus opettaja lähetti Tabian ostamaan vettä, tyttö sai pitää loput rahat. Tyttö sai opettajaltaan muitakin lahjoja, kuten puhelimen. Kotona ihmeteltiin kaunista kännykkää. Vastaus oli helppo: ”Ystävän känny lainassa.” Kenenkään mieleen ei edes juolahtanut, että kyse oli miehestä ystävästä, saati opettajasta.

Ja niin tulee päivä, jolloin ei ole koulua. Tabia sanoo lähtevänsä ystävänsä Anan luokse viemään unohtuneen kirjan. Opettaja tapaa oppilaansa tiellä, hän ostaa tytölle limsaa. Mennään baariin, istutaan yhdessä, jutellaan, nauretaan, syödään hyvin. Illan pimetessä he tekevät sen, mikä on ollut opettajan mielessä kauan. Tabia ei tajunnut mitään.

Ja niin Tabia tulee raskaaksi. Opettaja kieltää isyytensä. Vanhemmat eivät halua lasta eivätkä lapsenlastaan kotiinsa.

Tabia joutuu kadulle.

Toinen tarina

Lapset veivät kaiken

Tansanian evankelis-luterilaisen kirkon papin vaimo kuoli. Seurakuntalaiset olivat huolissaan papin kuudesta lapsesta. Seurakunnan vanhimmat etsivät papille uuden vaimon, vaikka leski ei ollut ajatellut solmia avioliittoa, mutta suostui lopulta.

Naimakauppa onnistui hienosti. Kaikki iloitsivat kun näkivät, miten mies ja vaimo pitivät tosistaan. Uusi äiti huolehti lapsista, kasvatti ja koulutti osin omilla varoillaan.

Sitten mies kuoli. Ihmiset kiirehtivät pastorin kotiin ja toivat tansanialaisen tavan mukaisesti jotakin pientä tavaraa tullessaan: kangan, paperipussin, voidepurkin ja muuta pientä. Väkeä oli paljon ja lahjoja kertyi.

Kun vierasvirta vähän ajan päästä laantui, nainen päätti voidella ihonsa juuri saadulla, hyväntuoksuisella voiteella. Hän meni huoneeseensa hakemaan sitä. Hän etsi kaikkialta voidepurkkia, ei löytänyt. Lopulta äiti kysyi tyttäreltä. Tämä vastasi: ”Minä otin sen purkin. Kaikki lahjat kuuluvat nyt meille. Sinä et olisi saanut niitä, jos isämme ei olisi kuollut. Ja kun isä ei kerran enää elä, kaikki tämän talon tavarat kuuluvat nyt meille, hänen lapsilleen”.

Leski oli kauhuissaan. Hänellä oli aina ollut hyvät välit miehensä lapsiin. Nyt tämä nuoret ihmiset sanoivat hänelle: ”Tulit tänne isän vuoksi. Nyt isä on kuollut. Sinulla ei ole enää mitään tekemistä täällä”.

Nainen ajettiin pois kotoa. Hänen oli aloitettava elämänsä tyhjästä jossakin syrjäkylällä.

Kolmas tarina

Kuolleen makaaminen

Tansanialainen pikku perhe asui tien varrella sijaitsevassa virkeässä kylässä. Lapset Juma, viisi vuotta, ja Fatuma, seitsemän vuotta, juoksentelivat pihamailla muiden lasten kanssa. Eräänä päivänä mies tuotiin työpaikalta kotiin kovassa kuumeessa. Hänen kuntonsa heikkeni nopeasti. Mikään lääke ei auttanut. Nuori isä kuoli.

Ruumis vietiin eteläiseen Tansaniaan, siellä oli miehen syntymäkotona. Hautajaisten valmistelun aikana vaimo kutsuttiin huoneeseen, jossa ruumis oli.

Hänen käskettiin riisua itsensä ja maata miehensä. Tämä tuntui naisesta aivan liian kauhealta. Hän ei ollut ikinä kuullut mitään vastaavasta, eri heimoa kun oli.

Vanhat naiset, jotka valvoivat tilaisuutta, sanoivat hänelle, että muuta mahdollisuutta naisella ei ollut kuin totella. Muutoin hän ja lapset kuolisivat.

Nainen pelkäsi suvun naisia. Hän uskoi, että kuoleman kirous toteutuisi, jos hän ei suostuisi tekemään perinteen vaatimusten mukaan. Naista uhkailtiin myös sillä, että hän ei saisi enää uutta miestä, jos kieltäytyisi vaaditusta teosta.

Vanhoiden naisten takana oli perinnäistapoja vaatimassa vanhojen miesten joukko. Heidän valtansa oli suuri. Pieni nainen oli mitätön heidän edessään.

Perinteet painavat

Perinteet painavat arkisessa elämässä. Vanhojen naisten osallistuminen perinteen siirtämiseen on nykytansanialaisen mielestä käsittämätöntä, jopa kammottavaa. Välittämättä naisen oikeuksista omaan ruumiiseensa heimon vanhat naiset toimivat entiseen tapaan.

”Vain ne naiset, jotka osaavat ja tietävät oikeuksistaan ja joilla on rahaa tarpeeksi, voivat etsiä korvausta oikeudessa”, sanoo Morogoron hiippakunnan nais- ja lapsityön johtaja Ruth Mmari. ”Toisessa tarinassa esiintyvä leski oli käyttänyt kaikki rahansa lasten kouluttamiseen. Nyt samat lapset riistivät häneltä kaiken”.

Väkivallalla uhkaamisen ja monenlaisen riiston keskellä naisten selviytymiskeinona on ollut alistuminen. Naisten oikeuksista tietämätön kulttuuri muuttuu tietoiseksi hyvin hitaasti. Ruth Mmari kulkee laajan hiippakunnan kylissä ja kaupungeissa opettamassa naisia varjelemaan omaa elämäänsä. Työ on hidasta ja hankalaa.

Ruth Mmari päätti kuolleen makaaminen -tapauksen jälkeen, että naisille pitää rakentaa turvakoti, jonne he voivat tulla turvaan. Turvakodin suojissa naiset voisivat pohtia elämäänsä ja etsiä ratkaisua tulehtuneeseen tilanteeseen turvallisen ihmisen avustuksella. Turvakodissa koulutus kuuluu oleellisena osan toimintaan.

Muita perinteen ongelmakohtia

– tyttöjen ympärileikkaus ja perintöoikeus

Kaikkein ongelmallisoin väkivallan muoto on mielestäni tyttöjen ympärileikkaus, jonka juuret ovat syvällä historiassa. Ruth Mmarin mukaan ympärileikkausta puolustavat miehet eivät edes tiedä, mitä naisten sukuelimien silpominen merkitse naiselle. Se vain tehdään, koska se kuuluu asiaan.

Toinen naisia uhkaava seikka liittyy perintöoikeuteen. Siinä on kyse vallasta. Mies edustaa vaimoan ja määrää. Tämän ajattelun mukaan naisen on mahdotonta omistaa omaa kehoaan tai hänelle kuuluvaa peltoa, tai taloan, tai lapsiaan. Miehen taipuminen jakamaan omaksi katsomaansa on vaikeaa. Kuitenkin monet Morogoron seudun heimoista ovat alun alkaen olleet matriarkalaisia.

Tietoisuuden kiihtyvä vauhti

Tosiasia kuitenkin on, että naisten tasa-arvovaatimukset murtautuvat miesten maailmaan kiihtyvällä voimalla. Lehdistön artikkeleissa on selviä merkkejä muutoksesta, nykyisin julkaistaan juttuja naisten aseman parantamiseksi. Mediamaailma on siinä suurena apuna. Tieto leviää syrjäisiinkin kyliin savanneilla. Linkit ja kännykät pitävät siitä huolen.

Kun kerron morogorolaisessa kirkossa hankkeestamme, lähes joka kerta miehet alkavat kysyä, missä heidän turvatalonsa on. Sitä naurettiin aina, mutta ajattelen, että totta toinen puoli. Kodeissa on paljon riitaa. Tasa-arvoon ei päästä kivuttomasti, ei ole missään päästy.

Irja Aro-Heinilä, teologian tohtori
Kimbilio-turvakodin vapaaehtoistyöntekijä

Hanke – matka ja päämäärä

Köyhyys on tulojen puutetta, ruuan puutetta, vaikuttamismahdollisuuksien puutetta, taitojen puutetta, terveyspalvelujen puutetta – monen asian puutetta. Peruspalvelut, kuten hyvä koulu ja terveysasema, ovat usein köyhien ulottumattomissa maantieteellisesti tai taloudellisista syistä. Lisäksi tarjotut palvelut ovat usein laadultaan ala-arvoisia. Ilman toimivia peruspalveluja taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet eivät toteudu ja toisaalta peruspalvelujen saatavuuteen ja laatuun vaikuttaa kansalaisten mahdollisuus käyttää poliittisia oikeuksia.

Hankkeen toimintaympäristön hyvä tuntemus auttaa päätöksenteossa. Keitä ovat toimijat ja mikä on heidän roolinsa? Miten kansalliset ohjelmat säätelevät toimijoiden työtä? Keitä ovat hyödynsaajat ja mitä he tarvitsevat, tekevät, omistavat, osaavat ja niin edelleen? Minkälaiset poliittiset taustavoimat vaikuttavat päätöksentekoon? Kenellä on valtaa ja miten sitä käytetään? Mikä on kansalaisyhteiskunnan rooli tässä toimintaympäristössä?

Esimerkkinä terveyssektori Tansaniassa

Perinteisesti kirkot ja kansalaisyhteiskunta ovat perustaneet sekä ylläpitäneet sairaaloita ja terveyskeskuksia Tansaniassa. Esimerkiksi Evangelic Lutheran Church in Tanzania (ELCT) tuottaa edelleen noin 20 % Tansanian terveyspalveluista. Sillä on 24 sairaalaa ja 140 terveyskeskusta ympäri maata. Valitettavasti nämä laitokset ovat konkurssin partaalla.

Viimeisten 10 vuoden aikana avunantajamaiden rahoitus kirkkojen ja kansalaisyhteiskunnan peruspalvelutyölle on laskenut. Apuraha on kanavoitu budjettitukena valtiolle, jonka toimintaa ohjaavat köyhyyden vähentämisstrategia yhdessä paikallishallinnon ohjelmien kanssa sekä sektorilinjaukset. Valtio kantaa vastuun ihmisoikeuksien toteutumisesta ja näin ollen tuottaa peruspalvelut paikallishallinnon tasolla.

Positiivisia muutoksia ja haasteita

Tansaniassa on tapahtunut positiivisia muutoksia terveyssektorilla. Lapsikuolleisuus on vähentynyt vastasyntyneillä ja myös alle 5-vuotiailla lapsilla. Noin 90 % tansanialaisista elää viiden kilometrin säteellä julkisista terveyspalveluista. Toisaalta vain noin 10 %:lla on terveysvakuutus eikä äitien terveystilanne ole parantunut.

Muitakin haasteita sektorilla riittää. Henkilökuntaa ei ole riittävästi ja hoidon laatu on huono. Lääkkeiden saatavuudessa on vakavia puutteita ja osa lääkkeistä on väärennettyjä. Paikallishallinto ei toimeenpane uusia hallituksen linjauksia, vaan toistaa vanhoja.

Yksi suuri haaste on korruptio. Vuonna 2013 terveyssektori oli kolmanneksi korruptoitunein peruspalvelu Tansaniassa heti poliisin ja oikeuslaitoksen jälkeen (Transparency International: Global Corruption Barometer 2013).

Tansanian valtion vuosibudjetista yhä suurempi osa on verotuksella kerättyä rahaa, jota käytetään muun muassa peruspalvelujen tuottamiseen. Tärkeä kysymys on, miten vahvistaa tansanialaisten poliittisia oikeuksia ja mahdollisuutta vaikuttaa päätöksiin verorahojen käytöstä.

Peruspalvelujen tuottaminen yhdessä valtion kanssa

Yhtenä ratkaisuna tilanteeseen on valtion ja kirkkojen sekä kansalaisyhteiskunnan yhteistyö erilaisin sopimuksin. Tähän vaihtoehtoon kuuluvat erilaiset Public Private Partnership -sopimukset (ulkoistamis-sopimukset).

Kirkon omistama sairaala voi solmia kunnan kanssa palvelusopimuksen, jossa paikallishallinto sitoutuu korvaamaan sairaalalle terveyssektorin linjauksessa määrättyjen ilmaisten palvelujen kulut. Esimerkiksi alle 5-vuotiaiden lasten terveyspalvelut ovat ilmaisia. Toinen sopimusmahdollisuus on niin sanottu staff grant, jossa paikallishallinto sitoutuu maksamaan osan työntekijöiden palkkakustannuksista. Kunnan Health Basket Fund (terveyssektorin korirahasto) voi auttaa lääkekustannusten kattamisessa.

Ongelmana on, että paikallishallinto ei ole tehnyt maksatuksia ajallaan eivätkä maksetut summat ole riittäneet kattamaan todellisia kustannuksia. Potilasmäärät ovat kasvaneet ilmaisen palvelun takia, mikä on huonontanut hoidon laatua. Lääkkeiden saatavuus on epävarmaa. Suuri haaste on, että neuvottelut sopimuksista kestävät vuosia.

Christian Social Services Commissionin (CSSC) mukaan valtio siirtää solmittavilla ulkoistamis-sopimuksilla vastuun terveyssektorin linjauksen

toimeenpanosta kirkolle, kansalaisyhteiskunnalle ja yksityiselle sektorille. Sopimuksissa luvataan kättäsumma rahaa ilman laskentaperusteita siitä, kuinka monta potilasta tällä rahalla tulisi hoitaa. Ylimääräiset kulut ovat palveluntarjoajan ongelma.

ELCT:n sairaalat ovatkin kokeneet parhaana sopimusvaihtoehtona sairaaloiden aseman muuttamisen valtiolliseksi sairaalaksi. Valitettavasti tämä ei ole mahdollista terveyskeskustasolla.

Yksityinen sektori peruspalvelujen maksajana

Tässä palvelujen maksamisen tyhjiössä esimerkiksi GIZ (the German International Cooperation) neuvottelee norjalaisen Statoilin kanssa Lindin alueen sairaalaperuspalveluiden kustantamisesta.

Onko yksityinen sektori hyvä ja kestävä vaihtoehto palvelujen maksajana? Jos asiaa tarkastelee ihmis-oikeusperustaisen lähestymistavan avulla, niin vastaus on ei. Terveyspalvelujen käyttäjillä ei ole Statoilin sisällä päätösvaltaa, eikä Statoilin tavoitteena ole tuottaa terveyspalveluita.

Viime kädessä vastuu peruspalveluiden laadukkaasta tuottamisesta tulisi olla valtiolla, koska sen päätöksentekijät ovat vastuuvollisia kansalaisille ja se on taho, jolle verot maksetaan.

CSSC kuitenkin toteaa, että Tansaniassa on tärkeintä tehdä edes jotain palvelujen tuottamiseksi. On vain hyvä asia, jos yksityinen sektori esimerkiksi ostaa laitteita sairaalaan. Kunnan tulisi kuitenkin johtaa keskustelua, koska viime kädessä vastuu julkisten palveluiden tuottamisesta, niin määrällisesti kuin laadullisesti, on kunnalla. Toinen keskustelu on, jos Staatoil päättää rakentaa omia terveyskeskuksia Lindiin.

Kansalaisten rooli

Myös yksityisillä ihmisillä, palvelujen käyttäjillä, on oma tärkeä roolinsa toimintaympäristössä. Vain he voivat arvioida milloin palvelu on heidän saatavillaan. Heillä on myös oikeus vaatia laadukkaampaa palvelua. Kunnallisella tasolla kansalaiset valitsevat osan päätöksentekijöistä. Heillä on oikeus vaikuttaa kunnan budjettiin ja seurata sen käyttöä.

Ympäri Tansaniaa yksityiset ihmiset seuraavat kansalaisyhteiskunnan avustuksella päättäjien toimintaa eri tasoilla, village-, ward- ja district- tasolla. Vastuuvollisuuden seuraamiseksi on kehitetty erityisiä työkaluja kuten Public Expenditure Tracking Survey (PETS) ja Public Service Delivery Assessment (PSDA). Näiden avulla voidaan parhaassa tapauksessa parantaa palveluiden määrää ja laatua, sekä lisätä ihmisten kykyä ja uskoa vaikuttaa omaan elämäänsä.

Mikä tie on kulkukelpoisin

Tansaniassa köyhimpien terveyden- ja sairaudenhoitoa voi parantaa monella eri tavalla. Eri tilanteissa ja eri järjestöille eri tiet ovat tarkoituksenmukaisia ja mahdollisia. Mielenterveyspalveluiden tuottaminen yhdistettynä niiden tarpeellisuuden lobbaamiseen on tärkeää, koska valtio ei sitä tee. Tämän voi tehdä yhdessä valtion kanssa tai vaikka yksityissektorin tuella.

Peruspalveluiden saatavuuteen on mahdollista vaikuttaa myös tuottamatta palveluja. Yhtenä vaihtoehtona on lisätä ihmisten mahdollisuuksia vaatia palveluja itse. Kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen valtionhallinnon päätöksenteossa sekä päätösten toteutuksen seurannassa eri tasoilla parantaa hallinnon avoimuutta ja vastuullisuutta.

Vero-oikeudenmukaisuuskampanja tuo valtiolle varoja tuottaa peruspalveluja. Kansalaiskasvatuskampanja ennen vaaleja vahvistaa kansalaisten poliittisia oikeuksia.

Mahdollisuuksia on monia. Päämäärän lisäksi on tärkeää tietää, miten siihen päästään kestävästi ja kenen kanssa kannattaa matkustaa.

Jenna Kettunen

kansalaisyhteiskunnan asiantuntija
Kegan Tansanian-maatoimisto

Vihanneskauppiaita Morogoron torilla

”Ei pelkästään ilmastoitua kehityspoliittista pyörityä” – räväkkä seminaari ihmisoikeuksista ja Tansanian perustuslaista

Helmikuun lopussa 2013 Dar es Salaamissa pidettiin kaksi seminaaria peräkkäisinä päivinä. Ensimmäisen järjestäjänä oli Kepan Tansanian-maatoimisto ja aiheena *New Constitution: Implications for CSOs' rights-based advocacy work, especially in local government level*. Tilaisuuteen osallistui suomalaisten järjestöjen hankematalla olevia ihmisiä, Tansanian kansalaisyhteiskunnan edustajia ja kansainvälisiä järjestöjä.

Toinen seminaaripäivä oli tarkoitettu suomalaisille järjestöille ja näiden tansanialaisille kumppaneille. Tämän seminaarin järjesti Suomen Tansanian-suurlähetystö. Päivän aikana keskityttiin paitsi Tansanian viimeisimpään kehitykseen myös kansalaisyhteiskunnan lisääntyvän vaikuttamistyön tukemiseen yleisesti ja osana suomalaisten kansalaisjärjestöjen yhteistyötä kumppaniensa kanssa.

Hyvä ja paha

Käsitykset hyvästä ja pahasta sekä seksuaalisuus ovat syvälle käyviä ja moniulotteisia inhimillisiä asioita. Kaikki ihmiset luovat oman suhteensa niihin eikä kukaan myöskään pääse oikean ja väärän kysymyksiä karkuun. Näihin asioihin liittyvät tunteet kouraisevat meitä kunnolla, etenkin jos niihin liittyviä käsityksiämme tai meidän omaa olemustamme ja identiteettiämme uhataan. Tansaniassa toimivan Uhusianon ja sen jäsenjärjestöjenkin hankkeet tavoittelevat eri keinoin parempaa elämää ihmisille, hankehallinnonkielellä ”hyödynsaajille” ja ”kohderyhmälle”.

Isoja asioita

Elämässä ja kehityskysymyksissä joudutaan pohtimaan oman ja muiden uskomusten ja totuuden eroja, kulttuurisia käytänteitä sekä tapoja joilla asiat muuttuvat.

Selvästi turmiollisten ja kielteisten tapojen tunnistaminen niin etelässä kuin pohjoisessa on varsin helppoa. Monet pitävät esimerkiksi ruumiillista kuritusta huonona ja vääränä opetusmenetelmänä ja esimerkiksi vitsa-filosofia ja fimbo-pedagogiikka herättävät kielteisiä tunteita.

Oma mukavuus ja asioiden edistäminen asettavat runsaasti käytännöllisiä kysymyksiä, joiden ratkaisut tuottavat oman osansa maan tapaan ja hyvän hallinnon toteutumiseen. Kuinka menetellä asioiden hoitoa jarruttavan lupaviranomaisen tai junnaavan liikenne-poliisin kanssa?

Se minkä tietää oikeaksi, saattaa arjen valinnoissa muuttua neuvoteltavissa olevaksi yksittäistapaukseksi...

Sähköistäviä teemoja

Suomen Dar es Salaamin suurlähetystön ja Kepan kansalaisjärjestöseminaarissa käsiteltiin kehityspoliittisia kysymyksiä. Kepan osuudessa keskityttiin perustuslakiuudistuksen prosessiin. Tiiviin päivän tuoksinassa ryhdyttiin sivuamaan esimerkiksi Tansanian liittovaltion rakenteen ohella homoseksuaalisuuden asemaa tansanialaisessa yhteiskunnassa. Nämä sähköistävät teemat herättivät myös uupuneen osallistujan.

Perustuslakiuudistuksen prosessiin ja sisältöön keskittyntä päivää käytiin noin viidenkymmenen hengen voimin Kebby's Hotelissa. Eräs seminaari-osallistuja pohdiskeli seminaarin hienoja puitteita tarjoiluineen ja niihin kuluneita varoja. Hän nosti esiin kysymyksen miten paljon hädänalaisille ihmisille olisi ollut käyttökohteita niillekin rahoille. Tuskinpa silti ensi vuonnakaan tätä seminaarikokonaisuutta järjestetään taivasalla, vaan edellisvuosien malliin konferenssi-hotelleissa.

Alustuksissa tuli esille myös se, kuinka eriarvoisia kansalaisjärjestöjen roolit Tansaniassa ovat. Yksi alustajista, Zaa Twalangeti TANGO:sta, arvioi kansalaisjärjestöjen epätasaista roolia Tansaniassa. Hän totesi kuuluvansa itse kansalaisyhteiskuntaeliittiin Busanin ja muut korkean tason keskustelut tuntiessaan.

Laajaan keskusteluun pyritään

Perustuslain uudistusprosessin vivahteisiin tarjoutui useita näkökulmia tansanialaisten kansalaisjärjestöjen edustajilta pyydettyjen otsikoiden mukaan. Ilmeisesti kiireisen aikataulun vuoksi kaikki alustajat eivät ehtineet osallistua koko päivää. Tästä johtuen esitysten välille ei päässyt syntymään vuoropuhelua, vaikka lopussa olikin ajatuksia kokoava paneeli.

Perustuslain uudistusprosessissa on tehty kuulemiskierroksia, joita on laajennettu kaupungeissa olevien kehitysyhteistyöorganisaatioiden ulkopuolelle tavallisten ihmisten keskuuteen. Perustuslakiuudistusta on käsitelty parlamentissa ja sitä on televisioitu runsaasti. Yksi idea uudistusprosessin tutuksi tekemiseksi tavallisille ihmisille on ainoastaan perustuslakiaiheeseen

keskittävän ”Constitution FM” -radiokanavan perustaminen. Ajatus tuntuu melko yllätykselliseltä ja nostattaa kysymyksiä kanavan ohjelmien sisällöstä ja kuuntelijoista.

Vapaan tiedonvälityksen ja poliittisen kulttuurin avoimuuden ja saavutettavuuden näkökulmasta idea kuulostaa kannatettavalta. Epäilyksiä tosin nousee mieleen ihmisten mieltymyksistä. Saavuttaisiko tällainen kanava uusia kuulijoita, olisiko asiapainotteisella sanomalla mahdollisuuksia viihteen keskellä? Ehkä tämäkin asia kuitenkin pohjimmiltaan kuvaa sitä keskustelua, jota Tansaniassa käydään poliittisesta tilasta, järjestöjen ja kansalaisten roolista.

Tähän monipolvinen perustuslain uudistusprosessi on tarjonnut runsaasti virikkeitä. Eräänä loppupäätelmänä pidettiin sitä, että riippumatta perustuslakiuudistuksen kohtalosta, kansalaisyhteiskunta ja tansanialaiset ovat saaneet paljon kokemusta ja oppia keskusteluun osallistumisen myötä. Prosessi ei ole ollut täysin läpinäkyvä eikä ilman myös poliittisia motiiveja ja vaikutteita.

Keskustelua homoseksuaalisuudesta

Virkistystä seminaariin tarjosi keskustelu, jota käytiin perustuslakiluonnoksesta ihmisoikeusnäkökulmasta arvioineen Humphrey Polepolen esityksen jälkeen. Hän on Tanzanian Constitutional Review Commissionin jäsenen. Siinä nousi esiin kysymys homoseksuaalisuuden asemasta tansanialaisessa yhteiskunnassa ja perustuslaissa.

Aihe jatkaa vammaisten ihmisoikeuksista ja heidän huomioon ottamisesta käytyä ja käytävää keskustelua. Itse olin yllätynyt kuinka asia otettiin käsittelyyn varsin luontevasti. Asiaan liittyvän sensitiivisyyden saattoi kuitenkin aistia keskustelussa ja tuntee myös seminaarihuoneen ilmapiirissä.

Käydystä ajatustenvaihdosta jäi mieleen ensiksikin se, että siitä pystyttiin esittämään mielipiteitä. Homoseksuaalien oikeuksiin suhtauduttiin yksilötasolla hyväksyvästi, mutta ei nähty yhteyksiä poliittisiin oikeuksiin ja prosesseihin. Tämä ajattelutapa ei ole vieras myöskään Suomessa. Homoseksuaalinen ihminen hyväksyttiin helpommin ihmisenä kuin poliittisten oikeuksien turvaamana toimijana. Oma mielipidettä ja asemaa turvattiin vakuuttamalla oman uskonnollisen vakauksen lujutta sekä kansanterveydellisiä hyötyjä suhteessa homoseksuaaleja uhkaaviin sairauksiin, kuten hiv/aidsiin.

Ihmisoikeusperustaisuuden rooli kansalaisjärjestöjen kannanottojen taustalla perustuslakiuudistukseen sai uusia sävyjä kun pohdittiin, onko juuri homoseksuaaleilla olemassaolo-oikeuden lisäksi oikeus poliittiseen edustukseen. Asiaa käsiteltiin todella yhteisesti, mutta varautuneisuus oli aistittavissa.

NORTH SOUTH
Reflections

Katti Ka-Batembo teki Kepan Uutiskirje-lehteen takakansistripin, jonka nimi oli North South Reflections. Kuvassa vaali-tarkkailija (2000).

Pari huomiota Suomesta

Suomessa samaa aihepiiriä sivuttiin myös kansalaisjärjestöyksikön seminaarissa maaliskuussa 2014. Kehitysministeri Haaviston avauspuheenvuoron jälkeisissä kysymyksissä keskusteltiin homoseksuaalisuudesta Ugandan tilanteen virittämänä. Haaviston vastauksen mukaan yksittäisen valtion lainsäädäntö ei ole este järjestön kehitysyhteistyölle, mutta yhteistyökumppanin toimien kohdalla ei voi tinkiä tästä asiasta.

Omasta elämästäni muistan elävästi yhdeksännen luokan keväältä koulun rehtorin pitämän erityisen uskonto-tunnin. Rehtori ei normaalisti toiminut opetustehtävissä, mutta halusi ilmeisesti henkilökohtaisesti saatella oppilaat peruskoulun jälkeiseen elämään.

1980-luvun alussa pidetystä tunnista mieleeni jäi lähinnä se hämmäntävä seikka, että homoseksuaalisuus kuvattiin synniksi. Asia tuntui erikummalliselta evästykseltä tuolloin ja nykyään olisi varmaan laitonta. Tämä osaltaan kuvastaa yhteiskunnallisen muutoksen mahdollisuutta. Toisaalta se kuvaa myös sitä, että tietyt asiat eivät ole kovin kaukana suomalaisenkaan yhteiskunnan menneisyydessä.

Kepan seminaarissa ainoa naisalustaja

Dar es Salaamin helmikuisen Kepan seminaarin päätössanat ja yhteenvedon lausui ohjelman ensimmäinen naispuolinen alustaja. Kepan ohjelmajohtaja Outi Hannula kiinnitti puheenvuorossaan huomiota tansanialaisten järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan itsekriittiseen ja osallistavaan otteeseen, joka oli leimannut käytyä keskustelua.

Moniäänisessä ja rikkaassa keskustelussa oli runsaasti erilaisia mielipiteitä ja ratkaisuja. Hän kiinnitti myös huomiota homoseksuaalisuudesta käydyn keskustelun asialliseen sävyyn.

Matti Cantell

Suomen settlementtiliitto, monikulttuurisen työn toimialajohtaja, Uhusianon sihteeri

Uhusiano ry

Uhusiano on swahilia ja merkitsee yhteyttä, yhdyssidettä. Uhusiano on suomalaisten, Tansaniassa kehitysyhteistyötä tekevien kansalaisjärjestöjen yhteysjärjestö.

Yhdistyksen vapaaehtoiseen työhön perustuvan toiminnan painopisteitä ovat tiedotus, koulutus ja koordinointi Suomessa ja Tansaniassa.

Työmuotoina ovat kokousten lisäksi Suomessa vuosittain pidettävä Uhusiano-seminaari, tiedotelehden julkaiseminen kaksi kertaa vuodessa, jäsenkirjeet sekä erilaiset koulutus- ja tiedotustilaisuudet.

Uhusianon kumppanijärjestö Tansaniassa on UNGO (Union of Non-Governmental Organisations in Morogoro). UNGO:n ja Uhusianon yhteinen tukihanke on tansanialaisia ja suomalaisia kansalaisjärjestöjä palveleva resurssikeskus Morogorossa. Yhteishanke päättyi vuoden 2013 lopussa.

Uhusianon jäseneksi voivat liittyä yksittäiset henkilöt tai erilaiset järjestöt.

Vuoden 2014 jäsenmaksut

- o henkilöjäsenet 25 euroa
- o opiskelijat, työttömät, eläkeläiset 15 euroa
- o jäsenjärjestöt 45 euroa

Jäsenmaksu maksetaan Uhusiano ry:n tilille VSOP FI25 5660 0620 0121 95. Merkitse liittyessäsi yhteystiedot (osoite ja sähköpostiosoite) tiedonanto-osaan.

Jäseneksi voi liittyä myös Uhusianon kotisivujen kautta osoitteessa www.uhusiano.kopteri.net.

Muista yhteystiedot myös liittyessäsi netissä.

Uhusianon hallitus vuonna 2014

Puheenjohtaja
Emma Simon Palonen
emmankonoki@suomi24.fi
045 6505 913

Sihteeri
Matti Cantell
matti.cantell@setlementti.fi
050 5945 276

Muut varsinaiset jäsenet

Erkki Andersson, taloudenhoitaja, Helsinki
Pia Mäkelä, varapuheenjohtaja, Vantaa
Heli Pimenoff, Sastamala
Elina Puhto, Helsinki
Meta Sahlström, Vasa
Marja-Leena Tihveräinen, Sastamala
Oona Timonen, Helsinki

Varajäsenet

Georg Pimenoff, Sastamala
Vilppu Palmberg, Turku
Sinikka Sepänmaa, Vaasa
Kirsi Kataja, Hyvinkää
Traute Stude, Espoo

Uhusianon kotisivut

www.uhusiano.kopteri.net

Uhusiano-tiedote 1/2014

Toimitus: Elina Puhto
Taitto: Berit Valtonen
Painopaikka: Vaasan painatuskeskus